

Bernard Pivot

Besede mojega življenja

Apostrofi

Ko sem konec leta 1974 Marcelu Jullianu, ki je bil ravno potrjen za direktorja drugega kanala, predlagal, da literarno oddajo, ki bo na sporedu vsak petek zvečer, imenujeva *Apostrofi* (*Apostrophes*), seveda nisem niti slutil, da bo ta naslov postal emblematičen kar za določen tip televizije. Kot *Velika šahovnica* (*Le Grand Échiquier*) Jacquesa Chancela. Dvajset let po zadnji oddaji se še zmeraj z enako nostalgijo omenjajo leta *Apostrofov*, učinek *Apostrofov*, knjige *Apostrofov*, občinstvo *Apostrofov*, čarobnost *Apostrofov* ...

Oddaja je postala mit, tako da ostajajo v spominu le njene dobre strani, pozabljajo pa se njene šibkosti in celó spodletelosti. Ljudje se spominjajo njenega duha, svobodnega izražanja, radosti, ko so bili povabljeni k sodelovanju, ali veselja, ko so jo redno gledali, slavja besed in duhá, želje, da bi se prebralo tisto, kar tako intenzivno sporoča televizijskim gledalcem, množične navzočnosti slednjih v knjigarnah že naslednji dan, precej čudežne simbioze med malim ekranom in vsemi tistimi knjigami z zamotanimi naslovi, katerih skrivnostnost se je zlagoma razpuhtela kot para nad ponvijo.

Kako da je šlo tako zelo dobro, in to ne le v Franciji, pač pa, po zaslugi kanala TV5, tudi v frankofonskih deželah in celó tam, kjer ima francoščina zelo obrobni položaj, na primer v Italiji, Španiji, Braziliji ali v New Yorku in Bostonu?

Bernard Pivot (rojen leta 1935) je znamenito ime francoske televizije in založništva: predvsem s tedensko oddajo *Apostrofi*, ki jo je ob petkih zvečer nepretrgoma (in v živo) vodil petnajst let ter v njej gostil domače in tuje avtorje knjižnih novosti, je pritegnil nadpovprečno število gledalcev ter pomembno vplival na njihove bralne in knjižnonakupovalne navade. Izbrani odlomki so iz knjige *Besede mojega življenja*, ki je izšla lani.

Najbrž sem najmanj pravšnji, da bi lahko odgovoril na to vprašanje, in če bi vseeno poskusil, tvegam, da postavim pod vprašaj vrlino, ki so mi jo pogosto priznavali: skromnost. Ni bila zaigrana, kajti vselej sem bil prepričan, da ima pisec knjige, pa četudi manj pomembne ali takšne, ki je ne čaka prav svetla prihodnost, od trenutka, ko sem ga povabil v oddajo, v očeh televizijskih gledalcev absolutno prednost pred mano. In da gledalci upravičeno dosti bolj pričakujejo njegove odgovore kot moja vprašanja, zmeraj kratka kot le mogoče.

Kar nas danes navdaja z nostalgijo, se nam je takrat zdelo popolnoma običajno: vsak petek zvečer milijon do tri milijone gledalcev, njihova zvestoba, enaka, kot bi bili naročeni na tedenski časopis, njihova želja, da bi oddajo podaljšali in podrobneje spoznali knjige, ki so jih v naslednjih dneh pokupili v tisočih, včasih desettisočih izvodih, seznam *bestsellerjev Apostrofov*; odmevnost, včasih gromovita, pogovorov v studiu med občinstvom, tudi pri tistih, ki niso brali, pa jih je odkritje pisatelja ali soočenje mnenj in izkušenj vznemirilo ali navdušilo.

Vse to je upravičevalo obstoj literarne oddaje. Nekatere je motil moj vpliv na prodajo knjig. A čemu bi koristil, ko ne bi imel nobenega vpliva. Prav ta vpliv, medijski pomp in odzivnost občinstva na *Apostrofe* (pozneje, a manj intenzivno, tudi na *Kipenje kulture (Bouillon de culture)*), upad zanimanja za povsem komercialne knjige v knjigarnah in knjižnicah, vročica petkovega večera, ko se mi je zdelo, da tečejo stvari same od sebe, vse to je spremenilo oddajo v mit in jo premestilo v kraljestvo nostalgije.

Tega, da sem petnajst let in pol živel izjemno televizijsko prigodo, sem se dokončno zavedel šele, ko me je Pierre Nora, zgodovinar, pozoren na trenutke sodobnosti, ki krojijo zgodovino, pol leta pred iztekom oddaje povabil k dolgemu pogovoru za njegovo revijo *Razprava (Le Débat)*. Pogovor se je odvijal v pisni obliki in je v celoti izšel v knjigi z naslovom, ki se ga je domislil Philippe Meyer, *Obrt branja (Le Métier de lire)*; vražje ponosen sem bil, da se zgodovinar njegovega slovesa zanima za mojo novinarsko dejavnost!

Ko se je deset let zatem *Kipenje kulture* na mojo pobudo končalo, sva o tej novi prigodi dodala sedemdeset strani. V enem od vprašanj se je Pierre Nora zelo približal, se mi zdi, jedru tega, kar sem bil in kar sem še vedno: "koncentrat Francoza", ki se mu je posrečilo "zaobseči obe občinstvi, širše in zahtevno".

Branje

Branje, 1

Pri branju je kot v ljubezni: položaji so mnogoteri. (...) Nekateri pari berejo v postelji, vstavijo knjižno znamenje, zaprejo knjigo, ugasnejo luč in se ljubijo. Obratna pot je bolj redka, in to takrat, kadar so čuti tolikanj vzburkani, da povzročijo nespečnost, ki se želi ublažiti, potem ko smo prižgali obposteljno svetilko, z besedami nekoga tretjega.

V postelji je priporočljivo branje romanov. To je najbolj vznemirljiva zvrst. Če imamo srečo, naletimo na rahlo opolzko ali izrazito pornografsko stran. A najpogosteje gre za eno samo črno, žalost, razočaranje, spor, razdor, zamero, sovrašтво, maščevanje, zločin, obup, katastrofo. Mehkoba postelje že lahko ublaži udarce usode, ki so jim izpostavljene osebe romana. Bralec ali bralka, ki mu hrbet podpira ena ali več blazin, pa celó občuti nenadno potrebo, da omahne v naročje partnerja, bodisi zato, da se prepriča, kako na svetu le ni vse tako temačno, kot popisuje romanopisec, bodisi da oznamuje svojo srečno superiornost nad njegovimi postavami, zaobljubljenimi samoti in potrnosti.

Romane berejo predvsem ženske. Zaljubljene so nore nanje. Kaj pa v hipu naredijo moški, ki se jim v rokah znajde žensko telo, s knjigo o marketingu ali pripovedjo o drugi svetovni vojni?

Nikoli ne berem v postelji. Slabo se sedi, trup nezaznavno drsi, svetloba je šibka. Da dobite pisalo, za katero ste mislili, da je na nočni omarici, pa ga tam ni, morate vstati in ga najti. Ob razvlečenem poglavju zaspate, a kadar vam zna pisec vtihotapiti svoje besede globoko v glavo ali srce, potem tam ostanejo in vam odganjajo spanec, včasih pa se sredi noči prebudijo, vznemirijo, se združijo in oblikujejo v moro.

Pri svojih bralnih navadah sem brez domišljije. Nikdar v kopalnici, tudi ne na stranišču. In prav tako ne zleknjen na tleh ali na peščeni plaži. In nič bolj v viseči mreži, ali ležeč na obronku travnika in podpiraje si glavo z dlanjo, ali sedé po turško na pokošeni gredici.

Brati znam le, če sedim na stolu, v naslanjaču ali na kanapeju. In sicer zmeraj kar najmanj zverženo. Dobro učvrščeno telo na trdni podlagi, najraje za mizo, da lahko kaj zabeležim, takšen je moj najljubši položaj za branje. Tudi sedeži v avtomobilu, avtobusu, metroju, na vlaku in letalu mi popolnoma ustrezajo. Hitrost ponese tudi pisatelja z njegovimi osebami, spomini, zamislimi. Da sem ga, ne da bi on vedel, povabil, naj me spremlja med mojim potovanjem, priča, kako mu zaupam, da me lahko podučí, raztrese ali zasanja. Prevoz mu pridaja nekaj romanesknega in

eksotičnega. A naj se pazi, če me razočara! Za slabega popotnega tovariša je težje najti opravičilo kot za povprečnega povabljenca na dom, ki ga odpravimo s prvim zehljajem.

“Da bi napisali roman (...), morate predvsem imeti čvrsto zadnjico,” zatrjuje Dany Laferrière, “kajti gre za obrt, kot je šiviljska, pri kateri se dolgo sedí” (*Uganka vrnitve*). Enako je pri poklicnem bralcu. Na srečo imam čvrsto zadnjico.

Branje, 2

Metoda branja, kakršno sem si oblikoval ob tedenskem ritmu oddaj, ne more biti nikomur za zgled. Velja izključno zame. Nastala je, ko sem svoje sposobnosti prilagajal branju številnih knjig, ki ga je zahtevalo redno petkovo vodenje *Apostrofov* in *Kipenja kulture*. Če povem bistveno: moral sem biti učinkovit in ob tem ohraniti užitek ob branju. Do tega sem se prikopal takole:

Sklenjeno branje ene same knjige, se pravi, nobenih vzporednih branj.

Nobene slabe vesti, če opustiš branje dela, za katero si presodil, da je povprečno, nepotrebno, nepriljubeno ...

Brati sedé na stolu ali v naslanjaču, ki podpira telo, po možnosti za pisalno mizo.

Zmerom imeti pri roki svinčnik ali pero.

Med branjem nobenega alkohola. Bi cigaro? Hvala, z veseljem.

Nobene glasbene spremljave.

Telefon kar najbolj po tihem.

Nobene metode hitrega branja. Kako bi z njeno pomočjo ocenil slog?

Ker je jutranje branje zmeraj najboljše, ga je treba prihraniti za težavna dela.

Ne zaupati svojemu razpoloženju. Če je dobro, lahko knjiga kaj pridobi, če je mrzko, pa utрпи.

Potem ko si prebral zelo privlačno knjigo, naj mine vsaj ena ura – če je mogoče, pa kar ena noč – preden začneš brati naslednjo, sicer lahko ta obledi zaradi močnega vtisa, ki ga je zapustila prejšnja.

Branje knjige, katere avtorja sem povabil v oddajo:

Ravnati, kot so me naučili v osnovni šoli v Quincié-en-Beaujolais: prebrati delo v celoti, in sicer po vrsti od prve do zadnje strani.

Upreti se skušnjavi, da bi preskakovali opise, zastranitve, vrivke in podobno, saj marsikdaj ravno v njih izbrskate tvarino, ki vam omogoči najbolj izvirna in najmanj pričakovana vprašanja.

Podčrtati bistvene odlomke, pomembne ali ponesrečene stavke; napraviti križec zgoraj na straneh, ki jih boste med pripravo oddaje še enkrat prebrali; povleči navpično črto ob odstavkih, ki so značilni za piščevo pisavo oziroma misel.

Obkrožiti učene, nenavadne, zabavne, starinske ali nove besede in, če je potrebno, pogledati v slovar.

Na poseben list ali na bele strani na koncu knjige zabeležiti opažanja in razmišljanja, ki so se porodila ob branju knjige. Si že zapisati vprašanja, ki jim pisec zagotovo ne bo ušel.

Zabeležiti tudi razmerja z deli drugih povabljenih avtorjev. V čem se razlikujejo, v čem so si njihova občutenja ali opažanja sorodna.

Naposled, ko je knjiga prebrana in odložena, naj ji bo namenjen desetminutni razmislek, da bo njeno bistvo preniknilo v spomin in tam zanetilo kak poblisk, ki bo med oddajo nemara razsvetlil voditeljevo razsodnost.

Branje, 3

Proust in Tolstoj sta pisatelja, ki največ dolgujeta slabemu počutju. Ko se izkaže, da bo okrevanje dolgotrajno, si rečemo, da bomo naposled prebrali *Iskanje* ali *Vojno in mir*. Ti deli sta povezani s težkimi operacijami in z najbolj neprijaznimi virusi. Kadar inšpektor s Socialnega zavarovanja zazna navzočnost Marcela Prousta ali Leva Nikolajeviča Tolstoja v zavarovančevi spalnici ali dnevni sobi, se mu razpršijo sumi, da pacient goljufa, in vé, da bo bolezen ozdravljena šele, ko bo prebrano delo, ki si ga je izbral prebolevnik.

Tudi bivanje v ječi je lahko, če je človek v celici sam, priložnost, da popolnimo svojo literarno prtljago. Kadar je zagrožena kratka kazen, bi moral sodnik obtoženega vprašati, katere avtorje oziroma knjige namerava prebrati za rešenkami, in temu prilagoditi obsodbo. Dva meseca zapora za Françoise Sagan, pol leta za Camusa, eno leto za Sartra. Jetnišnice bi morale imeti dobro založene in redno oskrbovane knjižnice.

Jean-Jacques Brochier, ki je bil trideset let glavni urednik *Književnega magazina*, je začel kariero v jetnišnici v Lyonu. Prenašal je bil kovčke za alžirsko nacionalno fronto. O svojem bivanju v zaporu je govoril brez zame-re ali bridkosti. Dovoljeno mu je bilo, da je bral do onemoglosti, še posebej knjige, ki so mu jih kot političnemu obsojencu založniki pošiljali brezplačno. Gallimard ga je oskrbel s tistimi deli Jean-Paula Sartra, ki jih še ni poznal.

Skupaj sva hodila na licej Ampère, in že takrat nas je Brochier prevzemal in utrujal z nenehnim sklicevanjem na *Bit in ničes*. Bil je edini dijak, ki je prebral in razumel ta filozofski špeh.

Po vojaškem udaru generala Jaruzelskega 13. septembra 1981 in prepovedi Solidarnosti je Bronislaw Geremek med svojim bivanjem v poljskih zaporih "znatno kulturno obogatel". Po zaslugi knjig, ki jih je utegnil prebrati. "Da sem v ječi vnovič prebral analizo Michela Foucaulta o jetniškem veselju (*Nadzorovati in kaznovati*), je bila zame zares izjemna izkušnja. Okoliščine so me navedle, da sem se začel spraševati o stvareh, ki mi ob običajnem akademskem študiju nikoli ne bi padle na pamet, na primer o pomenu arhitekture za občutje osamljenosti ali o vlogi tega občutja pri prestajanju kazni."

Geremek je v ječi izpopolnil znanje italijanščine. V izvorniku je prebiral *Ime rože* Umberta Eca, romanesken potop v srednji vek, obdobje, katerega izjemen poznavalec je bil.

De Sade, Dostojevski, O. Henry, Verlaine, Wilde, Genet, Solženicin itn. Dolg esej bi bil potreben o knjigah, ki so jih pisatelji brali v ječah ali v taboriščih, in o tem, kako je prebrano vplivalo nanje.

P. S. Oče in hči se nista videla vso vojno. "Katero knjigo bereš?" je bilo prvo vprašanje, ki ga je André Malraux postavil dvanajstletni Florence.

Branje, 4

Ko sem bil deček, sem rad bral na glas, pred poslušalstvom, in bral sem dobro. V penzionu Saint-Louis sva bila s sošolcem izbrana za prebiranje pustolovskih romanov vrstnikom. In sicer v obednici, med kosilom. Branje je bilo treba končati v trenutku, ko je bilo dogajanje najbolj napeto, saj se je junak znašel v nevarnem ali vsaj zelo negotovem položaju. Tako sva ustno obnavljala okoliščine, v kakršnih je nekdanj v tisku nastajal literarni podlistek.

Nemalokrat sem informacijo o tem, kaj se bo zgodilo naslednji dan, zamenjal za čokoladni bombon ali medenjaka. Že lep čas prej, preden sem se začel ukvarjati z novinarstvom, sem torej odkril, da so nekateri pripravljene plačati možnost in užitek, da so obveščeni prej kot drugi. "Kako? A to je vse?" so včasih vzkliknili vrstniki, razočarani, ko sem jim razkril nadaljevanje. "Vrni mi bombon!" Niti slučajno. Ali od časopisa zahtevamo povračilo?

Prebiralimo dela, ki jih je izbral glavni nadzornik, pripovedi o kavbojih in gavčih, ki so se zmeraj končala tako, da so bili pokvarjeni in brezbožni razbojnik krepko poraženi. Poletne počitnice so prekinile branje *Treh mušketirjev*, ki smo ga začeli prepozno. Mogoče pa je bila zamuda načrtovana, da bi si gojenci, ko se vrnejo od staršev, zaželeli nadaljevanja?

Pisatelj

Dolgih osemindvajset let je bil zame pisatelj nekdo, ženska ali moški, čigar zadnjo knjigo sem prebral in sem ga povabil, da poklepetava o njeni vsebini in obliki. Zelo imenitno: sprejemal sem samó ob petkih zvečer in le po dogovoru. In ta se ni nikoli zgodil na pacientovo željo, temveč sem o njem odločil jaz, zdravnik, psiholog, kardiolog, akupunkturist, seksolog, porodničar, vse, samó anesteziist ne. Izvirnost mojih ordinacij je bila v tem, da sem izdajal recepte izključno televizijskim gledalcem.

Šlo je za skupinsko terapijo. Štiri ali pet pisateljev hkrati. Ki so prebrali knjige drugih in ki so vedeli, kaj je njihovim kolegom še do nedavna burilo misli in podžigalo pero.

Pred sleherno oddajo sem sodelujoče opozoril, da se bo ob koncu, ker čas pač prehitro teče, vsak od njih počutil prikrajšanega. Nikoli ne pove-mo vsega, kar smo načrtovali ali želeli. Radi bi spregovorili o neki témi, a je nihče ni načel. Občutek imamo, da nismo dobro odgovorili na kako vprašanje ali se prav odzvali na medklic. Zmeraj se nam zdi, da smo kaj bistvenega zamudili. Koliko noči mi ni pustil spati preklicani očitek, da sem bil zamudil tisto najpomembnejše! Kajti najbolj prikrajšan sem bil jaz, ki nisem znal spodbuditi tega gosta, se razvneti ob drugem, pravi čas spremeniti téme, prekiniti zgovorneža, razčistiti te ali one nejasnosti ... Bil sem hkrati sam svoj bolnik in zdravilec. Z obema sem se dogovoril za naslednji petek, na istem kraju, ob isti uri. Za novo skupinsko terapijo prikrajšanosti, s katere pa sem največkrat odšel, kaj bi se sprenevedal, z občutkom zadoščenja in ponosa.

Domala tri desetletja sem vodil nekakšen literarni salon. V njem sem vsaj po enkrat gostil več sto pisateljev. Z nobenim od njih se nisem spoprijateljil. Robert Sabatier, Gilles Lapouge, Jean Chalon in Geneviève Dormann so bili moji sodelavci pri *Figaro littéraire*. Jorge Semprun je moj dober prijatelj, a nisva se zbližala po medijski poti. S Christine de Rivoyre sva odkrila nemalo sorodnosti na nekem literarnem potovanju. Jérôme Garcin je kolega, ki ga občudujem in imam rad. Pierre Boncenne je bil petindvajset let moj dragoceni sodelavec in svetoalec. (Anne-Marie Bourgnon, ki je bila moja asistentka kar štirideset let, mi je nadvse ljuba prijateljica.)

Seveda cenim še mnoge druge in se z njimi občasno srečujem; drag mi je Pierre Nora, brez katerega ne bi bilo *Obrti branja*, pa tudi Pierre Assouline, s katerim sva skupaj delala pri mesečniku *Lire*. Od nedavna se shajam s člani akademije Goncourt. A z gosti svojih oddaj *Odprite oklepaje*, *Apostrofi* in *Kipenje kulture* nisem stkal vezi, ki bi se nadaljevale ali se celó utrdile z medsebojnimi obiski ali dopisovanjem.

Nisem znal. Nisem mogel. Ali mogoče nisem hotel. Pa sta me takó priznana pisateljca, kot sta Marguerite Duras in Marcel Jouhandeau, potem ko smo se prijetno spoznali, vabila v svojo družbo. Izmuznil sem se. In res je, da telefonski klic ob dveh zjutraj, ko je Marguerite Duras začutila prijateljsko potrebo, da mi prebere ravnokar dokončano besedilo, ni deloval ravno spodbudno. Hotel sem ohraniti svojo odmaknjenost. Bili so pisatelji, jaz sem bil le novinar. Kaj bi jim lahko doprinesel? Vprašanja, spet vprašanja, zmerom samó vprašanja? “Tečen je, da je kaj, tale s svojimi vprašanji, *Apostrofi*, v redu, ampak naj mu že kdo pové, da se to ne more nadaljevati v neskončnost!” Hvalnice, poklone, slavospeve? Tovrstna udvorljivost ni združljiva z novinarsko izkaznico. Pisatelji bi bili izgubljali čas z mano in jaz bi tratil svojega z njimi. Najboljši način druženja s pisatelji je, da jih berete.

Patrick Modiano: “Raje kot da bi srečeval pisatelje, sem jih bral in vnovič prebiral. Julien Green me je tako spremljal več kot trideset let, ne da bi ga kdaj srečal.”

Kravata in cigareta

V sedemdesetih letih prejšnjega stoletja so bili redki tisti, ki v televizijskih oddajah niso nosili kravate. Tudi sam nisem pomislil, da bi se je znebil. Najprej zato, ker sem se s tem modnim dodatkom vselej počutil bolje, kot če bi imel razkrit vrat, kar se mi po sodbi mojih bližnjih ni najbolj podalo. In tudi zato, ker je takrat kravata sodila k primernemu oblačenju, kakršno so, po mnenju direktorjev programov, televizijski gledalci upravičeno zahtevali od voditeljev in povezovalcev.

Kdor si danes v arhivu ogleda *Odprite narekovaje* (*Ouvrez les guillemets*) ali prva leta *Apostrofov*, bo v njih opazil obilo kravat in še več cigaret. Dvajset let pozneje, v zadnjih *Kipenjih kulture*, so postale kravate silno redke, cigarete pa so, odkar je prepovedano kaditi, seveda izginile.

Nisem klonil pred terorizmom antikravate, ki ni manj silovit od kravatarske prisile. Nisem se hotel smešiti in se “delati mladega”, ko bi se uklanjal novi modi.

Vsaj deloma bi se dala razbrati zgodovina razvoja kravate – širina, barve, motivi – v osemindvajsetih letih, kar sem v živo vodil oddaje. Dosti sem jih kupil, nemalo dobil v dar. Nekatere so še danes prav elegantne. Druge so smešne. Kako sem si mogel oviti okrog vratu tako grozen kos tkanine? Takšna je bila, kajpak, moda, a nisem znal zmeraj razložiti trenutnega slabega okusa od nadčasovnega čuta za lepo.

V oddaji *Kipenje kulture* je zadnji kadil Philippe Sollers. Hkrati z njim sem gostil Jacqueline de Romilly. Sedela je na moji desni, precej vstran od mene in v poltemi, kajti njene opešane oči, ki skorajda niso več videle, niso prenašale svetlobe žarometov. Phillipe Sollers je sedel na moji levi. Dim njegovih cigaret akademikinje ni mogel doseči. A kamera ju je v nekem trenutku posnela pod kotom, ki je zabilisal razdaljo med njima, in slika na zaslonu je dajala vtis, da je slavna helenistka ovita in zastrupljena z dimom, ki ga puha avtor romana *Ženske*.

Že med oddajo so se v režijo vsuli ogorčeni protesti. Naslednji dan so začela deževati pisma, ki so me obtoževala, da sem omogočil hudo neotesanost, prostaštvo in celó barbarstvo.

Poznanost

V času, ko sem bil najbolj vsestransko poznan, sem dejal, da bi ljudje, če bi šel po Elizejskih poljanah v družbi Clauda Lévi-Straussa in Julienu Greena, mene, ne njiju, prosili za avtogram, in da bi me bilo pred znamenitima pisateljema z nepoznanima obrazoma zaradi tega sram.

Poznanost si je najlažje pridobiti na televiziji. Ko vrsto let vodite redno televizijsko oddajo, s tem kar naprej prihajate ljudem v goste, sedate za njihovo mizo ali na posteljno stranico in hitro jim postanete bolj domači, kot so jim nečaki, strici, tete in bratranci, katerih obiski so redkejši. Kolikokrat so me prepoznali že po glasu!

Pa sem vodil le literarno oddajo. Njeno občinstvo, čeprav je bilo za to zvrst programa izjemno, se ne more primerjati z občinstvom nadaljevanj, kvizov, zabavnih oddaj in TV-dnevnikov. Nekoč mi je Pierre Desgraupes ponudil vodenje dnevnika ob osmih zvečer v alternaciji s Christine Ockrent. Odvrnil sem mu, da se počutim dosti bolj svobodnega, ko kramljam s pisatelji, kot bi se, če bi pod kritičnim pogledom kolegov in politikov bral z bobna. Nakar mi je rekel, da bi mi dnevnik na drugem kanalu navrgel neprimerljivo večjo priljubljenost od te, ki mi jo prinašajo *Apostrofi*. Ampak jaz dejansko nisem iskal dodatnega slovesa. Res pa je, da so mnogi zvezdniki kot bogataši, ki bi radi imeli več in več, in kar naprej tekajo za bolj jarko bleščavo.

Medijska slava je od vseh najmanj zaslužena; pomislimo le, kakšne sposobnosti, kolikšno nadarjenost in kakšne vrline je treba izkazati, da se podobno doseže v gledališču, književnosti, filmu, športu in politiki. In ob strani puščam znanost, klasično glasbo, ples, opero itn., kjer se nikdar ne doseže slovesa, s kakršnim so nagrajeni najbolj priljubljeni zvezdniki malih zaslonov.

Čisto dobro sem živel s svojo poznanostjo, a ves čas pomnil, da je kratkega daha in lahko hitro izhlapi. In da je nekaj sreče vmes. Zato sem se vsak teden trudil dokazati, da ni neupravičena in da mi televizija, ki ji dolgujem vse, tudi nekaj dolguje, na primer malček tiste spoštljivosti, ki so ji jo skopuško naklanjali.

Poznanost prinese nekaj prednosti, ki niso nič drugega kot privilegiji, na primer boljši razred v letalu ali hotelu, mizo v nabito polni restavraciji, povabila na gledališke premiere ali na ogledne projekcije filmov, kakšne ugodnosti, usluge ... Kar nekajkrat so se šoferji, ko so me prepoznali v vrsti za taksije, ustavili in se ponudili, da me odpeljejo, pa naj sem bil namenjen kamor koli.

V Parizu se največ vozim z metrojem in avtobusom. Če ravno ne buljim v ljudi ali, še raje, če berem knjigo ali časopis, me redkokdaj ogovorijo. Če pa že, zmeraj prijazno in z ganljivo prostodušnostjo. Cenim potnika, ki me počasti z nagibom glave ali se mi nasmehne v znamenje, da me je prepoznal, a noče biti nadležen.

Kako ne bi bil hkrati v zadregi in počaščen, ko me sredi ceste ženska, osupla zaradi srečanja, ki se ji zdi čudežno, poprosi, ali me lahko poljubi, saj se ji zdi, da njeno dolgotrajno druženje z mojimi oddajami pač zasluži to povračilo? Lani me je v gledališču v Aix-en-Provence privlačna Angležinja, ki je sedela za mano, pocukala za rokav in mi povedala, da se je pred dvajsetimi leti poročila s Francozom in ga takoj posvarila, da če ga bo kdaj s kom prevarala, ga bo samo z mano. Kako bi se razumelo, če rečem, da sem se obnašal kot brezgrajen *gentleman*? V zadnje *Apostrofe* sem povabil silno ljubeznivo starejšo gospo, mater ene svojih prijateljic, ki ni zamudila nobene dotedanjih sedemsto triindvajsetih oddaj. V Francoskem inštitutu v Varšavi me je mladenka, ki je vodila pogovor z mano, poslušala z blaženostjo, kakršno imajo po navadi na obrazih oboževalke rokovskih skupin. Pretirano občudovanje je včasih prijetno. A lahko tudi spravi v hudo zadrego.

Najbolj se me pri naključnih srečanjih s televizijskimi gledalci dotaknejo tisti, ki se mi zahvalijo, da se jim dal občutek za branje. "Najprej sem se jezil na vas. Starši so me silili, da gledam *Apostrofe*. Potem pa se jih nisem le navadil, ampak sem postal njihov privržen gledalec. Ko bi samo vedeli, koliko knjig sem kupil zaradi vas!" "Pa ste jih tudi prebrali?" "Seveda. In odtlej knjige kupujem in jih berem. Strast do knjig sem dobil od vas." Kadar kaj takšnega izjavi ženska, sem zdaj jaz tisti, ki predlaga, da bi jo poljubil ...

V času *Odprite narekovaje* in *Apostrofov* so mi mladenke brez zadržkov govorile, iz oči v oči, kako zelo me imajo rade. Minila so leta in druge

mladenke so mi z ljubkim smehljajem povedale, kako zelo rade so me imele njihove matere. Čas je, z mano vred, še naprej tekkel po svoje in čez nekaj let so mi spet druge mladenke z nedolžno okrutnostjo, a še zmeraj zapeljivim smehljajem, zaupale, kako zelo rade so me imele njihove babice.

Sic transit gloria mundi.

Prevedel Aleš Berger